

פרוטוקול מס' 247

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' ה' בשבט תשל"ו - 7 בינואר 1976, בשעה 8.30

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
א. אנטבי
י. ז. אטיד
ל. דיציאן
ס. ורטמן
א. לבנבראון
י. כהן
ד. לוי
א. לין

מוזמנים:

שד-העבודה ס. ברעם
א. גוראל
ב. חקלאי
מר כפלאווי
מר כץ
מד כוכבי
ע. סיון
- משרד העבודה
- משרד העבודה
- משרד העבודה
- משרד העבודה
- שירות התעסוקה
- מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי

מזכיר הוועדה:

מ. משולם

רשמה:

מ. הלנברג

סדר-היום:

1. שאילות.
2. מצב התעסוקה במסק.

אני מתכבדת לפתוח את הישיבה ומקדמת
בברכה את שר העבודה, המנהל הכללי

היו"ר ש. ארנ"י-אלמוזלינו:

של משרד העבודה, את מנהל שירות התעסוקה ואת סר חקלאי.

הצגות

שמעוני:

מכיוון ששר העבודה הוא השר הממונה
על הביטוח הלאומי אני מבקש לנצל
הזדמנות זו ולשאול: אתמול הופיעו ידיעות, בעתון דבר ובעתון מעריב,
מפי חוגים בכירים באוצר, שמתכוונים להפחית מקיצבאות לילדים סכום של
-10 לירות לחודש, מכל קיצבה, הנימוק לכך הוא שנמשך ארבע השנים האחרונות
עלו תשלומי הביטוח הלאומי פי ארבעה באופן נומינאלי וכפול באופן ריאלי.
בעתון מעריב נאמר ששלטונות מס ההכנסה מתכוונים להטיל מס הכנסה בשעור
של 25% על קיצבאות של נכות, נפגעי עבודה, זיקנה ושירותים במילואים.
אני דוצה לומר שנדמה לי ששתי הידיעות האלה אין ספק שהן לא ברווז עתונאי
אלא הן בוראיי מסמנות מגמה, ובישיבה מסויימת שמעתי על כך דמו גם משר
האוצר. בדברים אלה יש כמה אלמנטים שצריכים להדאיג.

קיצבאות הביטוח הלאומי לילדים הם חלק
ממערכת הזיכויים, אי-אפשר לתת אותם מצד אחד כנקודת זיכוי ומצד שני להטיל
על כך מס הכנסה. מס ההכנסה, שלא כמסים העקיפים, הוא פרוגרסיבי ולא
רגרסיבי, על הכנסה קטנה משלמים פחות מס, ועל הכנסה גדולה - יותר מס.
אם יוטל מס הכנסה על כל קיצבאות הילדים - זה יהיה רגרסיבי.

דבר נוסף: כל הקיצבאות, גם קיצבת
הילדים, גם קיצבת הזיקנה, גם קיצבת הנכות, כל אלה נקנים על-ידי המבוטחים
ואין זו זכות פילנטרופית. יש אמנה בין המדינה ובין המוסד לביטוח לאומי
שכתוצאה מההפקדה שלי כספי המפקדים במוסד לביטוח לאומי מעמידה הממשלה
סכומים מסויימים לגבי מערכות מסויימות. זו אמנה ולא מתת וסעד שהממשלה
יכולה לעשות בה כבתוך שלה. הממשלה הבטיחה שלא תהיה הפחתת לא בקיצבאות
ולא בפיצוי לשכבות החלשות. אני חושש לומר שאנחנו עומדים לפני תקופה
שבה נצטרך לתמוך יותר בשכבות החלשות, בגלל מס ערך מוסף וביטול הסובסידיות
ובדור שצריך לחשוב כיצד להבטיח את הכנסתן של השכבות האלה.

שאלתי היא אם יש מס שפרסומים ובמסגרת
האלה ואם כן, מה ברעתו של שר העבודה, כמי שממונה על הביטוח הלאומי,
לעשות.

שר-העבודה מ. ברעם:

במה שנוגע לקיצבאות הילדים תשובתי
היא - להד"ם. אין מחשבה כזו. לי לא
ידוע שיש מחשבה כזו. אשר למסגרת ולדמי שמעת משר האוצר - זו שאלה שצריכה
להיות סופנית אליו.

נכון, הניכויים שהיו עד לביצועה של
הרפורמה הוחלפו בזיכויים ולא שמעתי דבר על הפרסומים בעתונים. מכל מקום,
לא יעשה בענין זה דבר לפני שהוא יובא לידיעת ועדה של הכנסת.

אשר למס הכנסה: יש באוצר דעה מסויימת
בנושא זה. אנחנו מתנגדים לכך וזה ויכוח בינינו ובין האוצר.

אני מקבל את גירסתו של חבר-הכנסת
שמעוני כשהוא מדבר על ביטוח. ביקרתי במזרח ירושלים ושמעתי שאנחנו
משלמים סכום של 150 מיליון לירות בשנה כקיצבאות בשעה שאנחנו מקבלים
כ-6.5 מיליון לירות בלבד ישירות. אם כן, זה רחוק מלהיות ביטוח במובן
המקובל. ואם אני מדבר על ירושלים המזרחית אזכיר גם את הצדק וישובים
אחרים של בני המיעוטים. זה מבוסס על ערכות הדתית. טענת האוצר היא שאם
רוצים להגיע לגביית אמת, לא צריך לתת לאנשים למעלה מן המגיע להם, כלומר,
אלה שבמסגרת משלמי מס. בדור שיש לענין זה היבטים שונים. יש לנו ויכוח
עם האוצר וכאשר הענין יתבשר נביא אותו לידיעת הוועדה.

שד-העבודה מ. ברעם:
מכל מקום, לעת עתה עמדתו של המוסד לביטוח לאומי, ואני בעד זה, היא שלא נעודר השנה את הענין של גביית מסים אם כי ברור שהמטלה יכולה להחליט אחרת. כאמור, אני אדווח לוועדה.

מצב התעסוקה במשק

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
בעבור לנושא העיקרי העומד על סדר היום שלנו, מצב התעסוקה במשק ותכניות לעתיד.

שד-העבודה מ. ברעם:
התעסוקה איננה פונקציה בפני עצמה ללא קשר למתהווה במשק כתחום הפיתוח, השקעות, פרויקט וכו'. כאשר מדברים על תכניות צריך לזכור שהתכניות של משרד העבודה הן של הממשלה כולה ולא נוכל לעשות אלא במסגרת מה שהממשלה כולה תצטרך לעשות, ואצביע על מספר נקודות.

מה ההבדל בין השנה לשנת 1963 או 1964. קודם כל יש בידנו כיום מכשיר גדול שנוכל להשתמש בו - תשלום דמי אבטלה. אינני בעד שימוש במכשיר הזה ואני סבור שצריך להימנע משימוש בו אבל טוב לדעת שכיום יש מכשיר כזה, שלא היה בידנו בשנות הששים. גוסף לכך אני מודיע שאנחנו מתחייבים לעשות כל אשר לאל ידנו כדי שבעיירות הפיתוח לא תהיה אבטלה כלומר, ניצור אפילו דברים, במידת הצורך, אם כי יתכן שלא יהיו כל כך סבירים מבחינה כלכלית. יש לכך שתי סיבות: א) אנחנו דוצים לספח את עדי הפיתוח; ב) אם חלילה תהיה אבטלה בעיירות הפיתוח, אנשים יעזבו את המקום ומדינת ישראל תצטרך אחר-כך לשלם תמריצים כדי לעודד אנשים לחזור לעיירות הפיתוח, וזה יהיה יקר יותר מאשר לקיים בהן תעסוקה גם בתקופת אבטלה. בנושא זה יש תכנית, שהמטונה עליה הוא מר כרכבי ובשנה הבאה יעמוד לפעולה זו תקציב מיוחד. התכנית הזאת והמגמה שלנו נתמכת על-ידי האוצר ועל-ידי הממשלה. יתר על כן, יש הבטחה מהאוצר שאם יהיה צורך בתקציב גוסף למטרה זו, הוא ינתן מתקציב הדדובה או שבשתמש בכספיים המיועדים למניעת אבטלה.

י. כהן:
כמה כסף יש בביטוח מפני אבטלה?

שד-העבודה מ. ברעם:
3.5 מיליון לירות.

אשר להסבה מקצועית: הבודק הביא לפני מר ברוך חקלאי, שיהיה איש אילת עד שנסיים את ענין ההסבה וההכשרה המקצועית של אנשי תמנע, תכנית להסבה מקצועית ל-300 עובדי תמנע.

י. ז. אמיר:
האם יש תכנית כזו?

שד-העבודה מ. ברעם:
כן, היא אמנם לא מגובשת אבל יש תכנית.

אני מדבר על הכשרתם של הפועלים אשר מיועדים לתעשייה האווירית לעיבוד שבבי.

בתקציב יש לנו סכום המיועד להסבה מקצועית של 5000 עובדים. אני מזמין את חברי הוועדה לשלוח אלינו מועמדים. יש לנו תכנית לגבי 20.000 עובדים ויש הסכמה של האוצר שאם אמנם נגיע לצורך להסב מקצועם של 20.000 איש, לא תהיה בעיה תקציבית.

בהזדמנות זו אני רוצה להודות לאלה העוזרים לנו בנושא זה, רשת "עמל" ורשת "אורט", אשר הסכימו להעמין לרשותנו לפעולה זו את המתקנים שלהם, ולבתי-הספר המקצועיים של משרד החינוך.

ד-העבודה ס. בועים:

אשר לפועלי הבנין. אני מעריך שמספרם של פועלי הבנין הישראליים, באתרים פרופר, הוא 40 - 50 אלף, ומסביב להם עוד כ-30 אלף. לשם העסקתם של 40 - 50 אלף פועלים באתרים הנ"ל אני מניח שאם תהיינה התחלות בנייה של 3.5 - 4 מיליון מט"ר בשנת 1976 לא נעמוד במצב קשה בשטח זה בשנת 1976 ואולי אפילו לא בשנת 1977. אני מדבר על פועלים ישראליים בלי נקיפת מצפון פועלית, לא מפני שאינני חייב לדאוג לפועלי השטחים - אני חייב לדאוג להם ואדאג להם - אלא מפני שמצב הבנייה בשטחים טוב יותר. כיום בונים בשטחים מיליון עד מיליון וחצי מט"ר, ולכן כמעט אין ספק שלא יהיה חוסר עבודה בשטחים, מה גם שעל דעת הממשלה אנחנו מודעים לדאוג לכך שלא יהיה שם חוסר עבודה, ואנחנו אחראים לנושא זה בכל הדרכים והאמצעים העומדים לרשותנו.

ומה ביחס ל-30 אלף הפועלים העובדים מסביב לפועלי הבנין, והכוונה היא לקבלנים, ארכיטקטים, פקידים, פועלי תעשיה וכו'. אין ספק כי חלקם יצטרפו לעבוד הסבה מקצועית.

כדי לשמור על המספר של 40 - 50 פועלי בנין, זה לדעתי הסיכויים של כוח האדם בשטח זה הנחוץ למשק, אנחנו צריכים להגיע לכך שלפועל הבנין יהיו שני מקצועות: מקצוע בעבודות ההתחלה, עבודות השלד, ומקצוע בעבודות הסיום. זאת אומרת, אם מדובר בפועל שהוא טפסן או ברזלן, מקצוע השייך להתחלת עבודת הבנין, ידכוש לעצמו גם ידע בעבודות הגמר כגון: סיוח, דיצוף וכו'. אנחנו מוכנים לקבל על עצמנו את ענין ההסבה אם כי מדובר על מיליוני לירות.

כאן אני רוצה לציין שהפועלים הישראליים, גם היהודים וגם הערבים, לעשו אדונים והעבודות השחורות מוטלות על אחרים אם כי ברור שישראל צריכה לחיות בכוח העבודה שלה.

נפגשנו עם אנשי איגוד הקבלנים, סולל בונה והסתדרות פועלי הבנין. אני מקווה שנגיע להכנה אתם. סולל בונה בעד התכניות שלנו, הוא הדין הקבלנים, כי אצלם הצוות של הפועלים הקבועים קטן מאד.

אני מרשה לעצמי לציין ולהזכיר שבשנה שעברה נלחמתי נגד התחזית של האוצר, ונדמה לי שצדקתי בראיית הדברים ולא צדקו אלה שהיתה להם הערכה פסימית. נכון, יש היום קשיים בתמנע אבל אסור לנו להיות עצבניים. מכל מקום, באיזור אשדוד, בקרית מלאכי ובאשקלון עובדים כיום כ-11,000 פועלים מן השטחים. אין ספק שאני חייב לדאוג לפועלי השטחים לא פחות מאשר לפועלי ישראל. יחד עם זאת אני חייב לציין לפני חברי ועדת העבודה תופעה מוזרה שקשה לי להסבירה. אנחנו עומדים למעלה משנה אחרי התכנית הכלכלית של הוצמ"ד 1974, שמטעויתה היה דיסון. לא מובן לי ואני חושש שאין אדם אשר יוכל להסביר כיצד קורה שבחודש נובמבר 1975 לא יכולנו לספק 9270 פועלים. לא היה לנו חודש כזה במשך שלוש השנים האחרונות.

ה. שמעוני:

אולי זה נובע מפיוזר במקומות שונים בארץ.

ד-העבודה ס. בועים:

החלוקה היא כמעט לכל האורך. יותר מכל הפתיעה אותנו העובדה שחסרים פועלי שלד בבנין, מסום שטרבירים על הסמקת התחלות של בנייה ומזכיר הסתדרות פועלי הבנין מתריע על כך. לא יכולנו לספק 336 פועלים לעבודות שלד בבנין. בעבודות גמר בבנין אסרו 72 פועלים, שרובים - 78, פועלי מתכת - 966. מספרים אלה עומדים בשלוש שנים. אני חושש שזו העובדה הגורמת לכך שהפדיון בישראל איננו עולה ולא משהו אחר. אם חסרים בעלי מקצוע - אי-אפשר להגדיל את התפוקה ואי-אפשר להעלות את הפדיון.

שר-העבודה מ. ברעם:
 לא סיפקנו את הדרישה ל-100 עובדי מוסכים;
 בטקסטיל הלבשה ועור לא סיפקנו את הדרישה
 לקרוב ל-600 פועלים; בעץ - 163; אפילו ביהלומים לא יכולנו לספק את
 הדרישה; פקידים - 420; שירותי הארחה - 126, בלתי מקצועיים בבנין - 434;
 בלתי מקצועיים בחעשיה - 3,500; בחקלאות - 814, ובלתי מקצועיים שונים -
 1.300.

אקח לדוגמה את הדרישה לפועלי המתכת, מה
 היתה הדרישה לפי איזורי הארץ. בירושלים - 54; בגליל - 30; בעמק - 25;
 בנצרת - 12; בגליל המערבי 106; בחיפה - 114; בשומרון - 24; בשרון הצפוני -
 16; בשרון הדרומי - 142; בגוש דן - 123; באיזור תל-אביב היתה דרישה גדולה
 שלא יכולנו לספקה, הוא הדין רחובות, הדרום והנגב. לא אלאה את חברי הכנסת
 במספרים ואשאיר את הרשימה אצל יושבת-ראש הוועדה לרשותם של חברי הוועדה.

טענתו של חבר-הכנסת שמעוני היתה מוזקת
 אילו היה מדובר על מחסור בפועלים באיזור תל-אביב בלבד בשעה שבמקומות
 אחרים יש חוסר עבודה, אבל לא זה המצב.

בחדש נובמבר 1975 שילמנו דמי אבטלה
 לקרוב ל-600 איש. הכנו נתונים לחודש דצמבר 1975, הם עדיין נתונים וצריך
 לבדוק אותם ולעדכן אותם, אבל בכל-זאת אביא אותם לפניכם. אם כן, בחודש
 דצמבר 1975 לא סיפקנו 587 דרישות של מקומות עבודה, בגליל העליון - 236;
 בעמק יזרעאל - 241; בנצרת - 215; בגליל המערבי - 99; בחיפה; 423;
 הנגב - 479; אילת - 366; וכמו כן שהיו דרישות גם בתל-אביב, שומרון,
 רחובות ועוד, ובסך הכל מדובר על קרוב ל-7,000 דרישות של מקומות עבודה
 שלא יכולנו לספקן. גם כיום יש באילת כ-3000 פועלי בנין העובדים במקום,
 ורק 29 מהם ישראלים.

לבמה שילמנו דמי אבטלה? מחודש יולי עד
 היום חלה עליה בתשלומים. בחודש יולי שילמנו דמי אבטלה ל-445 איש;
 באוגוסט - 514; בספטמבר - 492; באוקטובר - 504; בנובמבר - 576;
 ודצמבר - 670. האקדמאים מהווים כ-57% של מקבלי התשלומים.

י. כהן: רובם בוודאי עולים חדשים.

שר-העבודה מ. ברעם: גם ישראלים.

מה מספרם של דורשי העבודה? בשנת 1973
 היה מספרם 2789; בשנת 1974 - כ-3000; בחודש ינואר 1975 - 3659;
 בפברואר - 3017; במרס - 2412; באפריל ובמאי - כ-3000; ביוני - 4128;
 ביולי - 4717; באוגוסט - 4135; בספטמבר - 4209; באוקטובר - 4576;
 בחודש נובמבר - ירידה לכ-3000. אינני יכול להסביר את התופעה הזאת.
 אני מציין את המספרים כעובדה אבל אינני מציע שניסיק מסקנות.

צריך לזכור שבעיית האבטלה איננה רק
 בעיה של מספר המובטלים אלא חשובה יותר היא הבעיה של עומס האבטלה.
 אם מדובר על אבטלה של ארבעה ימים בחודש, אפילו מספר המובטלים גדול,
 זה פחות מדאיג מסקרה שמדובר על אבטלה הנמשכת לאורך זמן ממושך יותר.

אינני מציע לוועדת העבודה לקבל כמסקנה
 כאילו לא קיימת כל סכנה לאבטלה בשנת 1976. אבל אני מייעץ לשקול את
 הדברים בהקשר לפתרונות המוצעים. סרבים לדבר אצלנו על פרויקטים,
 בשביל מה זה נחוץ? אם נרצה להגביר את התעסוקה בבנייה - יש לכך תכניות
 במשרד העבודה.

ל. דיציאנו: מדוע לא עושים זאת?

ד-העבודה מ. כוונות:

גם מפני שהתקציב איננו מתיר זאת וגם מפני שאין אנחנו רוצים שתהיה בנייה שאי-אפשר יהיה לסיימה. היום אפשר לדבר עם טייח ועם אינסטלטור, דבר שהיה בלתי-אפשרי לפני השנתיים.

אין ספק שהמספרים של שלושת החודשים האחרונים של שנת 1975 הם קצת משונים ומוזרים וקשה להסבירם. מכל מקום, אני מכיר את התקציב המוצע, דאיתי את המספרים שבו ואני יודע את מגמותיו - יש סכנה לאבטלה.

כאמור, עלינו לשמור על הצורת הישראלית של פועלי הבניין ונזכר לעשות זאת בשני תנאים: שהפועלים הישראלים בבניין יעשו כל עבודה, ושפועל בניין ירכוש לעצמו שני מקצועות - האחד בשלב והאחר בעבודת הסיום.

ציינתי בראשית דברי ואני חוזר ומדגיש שנעשה הכל כדי שבעיירות הפיתוח לא יהיה חוסר עבודה, ובכיוון זה יש תכניות.

אני מציע שוועדת העבודה תעקוב יחד אתנו אחרי ההתפתחויות ותהיה עדה למתרחש, אבל לא בפאניקה, כי לא בכל מקרה פיטורין של 300 עובדים הם נזק למדינה, או למשק או לפועלים. אינני סבור שמשדד הקליטה עשה מעשה טוב בכך שנתן ללבדים כסף במקום לעסוק בהסבה מקצועית. אני מבקש גם מן האופוזיציה וגם מן הקואליציה קצת יותר אמון בנו, כי אנחנו רוצים לעשות כדי שהעובד גם הוא יתחשב בצרכי המשק ובאפשרויות של המשק.

מר כץ:

היצד מורדים וכיצד בודקים מה מספרם של הבלתי מועסקים במשק? המודד המקובל ביותר הוא באמצעות סקר על כוח האדם, אותו ואז שואלים כמה אנשים חפשו עבודה. בלתי-מועסק היא מי שעשה משהו ממשי לחיפוש עבודה בגזון: פנה לשירות התעסוקה, התעניין במודעות של מוסדות ומפעלים ומחפשים עובדים וכו'. כיום, לרוגמה, מגיע מספר הבלתי מועסקים בארצות הברית ל-8% - 9% מכוח העבודה. באירופה יש ארצות שאחוז הבלתי מועסקים מגיע ל-10%. בארץ - 3%. כל פרט במסגרת 3% אלה איננו סובל מאבטלה חמורה. מספר זה כולל משוחרר צבא אשר יצא לשוק העבודה ומחפשים מקום עבודה, הוא כולל נשים שילדיה בגרו והיא חוזרת לשוק העבודה, ובחצו הצילוח של המצב בשוק היתה בתהליך של חיפוש עבודה, הוא כולל מי שעזב מקום עבודה אחד ומחפש מקום עבודה אחר. ברור שנכלל רגע שנצלם את שוק העבודה, גם בזמנים שאין כלל מחסור בעבודה וגם כאשר המשק קולט עובדים רבים מפועלי השטחים תמיד יהיה אחוז קטן של מבקשי עבודה, של מחפשי עבודה, ברוב המקרים לא מדובר בסובטלים ממש. כאמור המספר של 3% - 4% מהמשי עבודה איננו מייצג מצב של אבטלה חמורה ואיננו מייצג סבל אנושי.

לעומת זאת יש כאלה הנרשמים בשירות התעסוקה ובהם אנחנו רואים כאלה המחפשים עבודה באופן יותר רציני, כי יש הכול מי שגורש לעבודה בשירות התעסוקה ובין מי ששואל את בן-דודו או מכר אחר אם הוא יודע על מקום עבודה המחפש עובד.

א. לבנרדאון:

כיצד אתם יודעים אם מישהו מתעניין אצל מכר ביחס למקום עבודה?

מר כץ:

אנחנו שואלים אנשים מה עשו וכיצד חפשו עבודה. יש המשיבים שפנו לשירות התעסוקה, יש המחפשים הצעות במודעות, יש המתעניינים אצל חברים ומכרים. אנחנו גם מתעניינים לדעת כמה זמן חפשו עבודה ומתברר לנו שזמן החיפוש ברוב המקרים הוא פחות מחודש.

מ. כ.ז.:
אם מספר הבלתי מועסקים יהיה חלילה 50, 60 או 70 אלף, נראה גם בשירות התעסוקה יותר דורשי עבודה. צריך להבין שגם כאשר יש תעסוקת יתר תמיד יהיה אחוז קטן של אנשים שברגע הצילום יהיו מחפשי עבודה.

היו"ד ש. ארבל-אלמוזלינו:
כמה דורשי עבודה יש מול 35 אלף בלתי מועסקים?

מ. כוכבי:
כ-20 - 22 אלף נרשמים כל חודש בשירות התעסוקה.

מ. כ.ז.:
את אלה שאינם מסתודרים בעבודה אנחנו מגדירים ב"אנטלה ושומה".

כאשר ציינתי את המספר של 8.5% בלתי מועסקים בארצות-הברית, צריך להבין שהם בלתי-מועסקים לפי הסקר שדיברתי עליו, ואשר הראה אצלנו 3% בלתי מועסקים.

מ. כוכבי:
אני מוכרח לציין שיש דרישה של מפעלים שונים לעובדים מהחוץ, והביקוש הזה איננו מגיע לכדי רישום. אציין את התעשייה האווירית, אשר בימים האחרונים ביקשו להביא 600 עובדים. התפלאנו ושאלנו אותם כיצד יתכן הדבר כאשר, בהתאם לפידסומים השונים, מדובר על פיטורים של עובדי התעשייה האווירית. תשובתם היתה, ואני קורא אותה: "בהמשך לשיחתך עם מר שני, מיום 4 בינואר 1976, הנני להודיעך כי אין לנו תכניות לפיטורי עובדים מקצועיים בשנה הקרובה. יתר על כן, על-פי תכניות העבודה הקיימות הננו זקוקים לעובדים מקצועיים נוספים בשטחי התעופה והמתכת, כפי שפרטנו במכתבנו הקודם." על המכתב חתום מר אוסטרינסקי, סמנכ"ל לכוח אדם ומינהל.

גם בנתי-האדחה חסרים עובדים כגון טכאים, מלצרים ועובדי בקיון, לרבות באילת.

כיום מועסקים בישראל, בצורה מאורגנת, 48 אלף פועלים מן השטחים. כשאני מדבר על "צורה מאורגנת" משמע עובדים אשר מסודרים במקומות עבודה באמצעות שירות התעסוקה. 20 אלף מהם מועסקים בעבודות בניין, קרוב ל-17 אלף - בתעשייה, 6000 - בשירותים וקרוב ל-6000 - בחקלאות. זה עדיין לא כל הביקוש.

ש. העבודה מ. ברעם:
אני מעריך שיש עוד כ-20 אלף לפחות העובדים מחוץ למסגרת שירות התעסוקה.

ד. לוי:
לפי מספרים שפורסמו לאחרונה ירד מספרם בכ-11%. האם אחוז זה הוא מקרב המאורגנים או מקרב הבלתי-מאורגנים?

מ. כוכבי:
משני הסוגים, מאורגנים ובלתי-מאורגנים.

אנחנו נמצאים בעיצומה של עונת קטיף ההדרים וכבר כיום מועסקים בקטיף 6500 עובדים ועוד כ-4000 בנתי אריזה.

ד. לוי:
האם אלה הם נוסף ל-6000 העובדים שציינת אשר מועסקים בחקלאות?

מ. כוכבי:
אני מדבר על עונה מיוחדת.

מ. פונטי:
 מכיוון שאנחנו לא יכולים לספק את כוח העבודה הדרוש עשינו פעולות מיוחדות כדי להוציא בעיט, אמהות לילדים ועקרות בית לעבודה בבתי הארזה. העובדים שלנו יצאו לשמורות ודרך זו הצליחו לגייס קרוב ל-2400 עובדות אבל גם זה עדיין לא מספיק כדי להשלים את המכסה חסרים לנו עוד כמה אלפי עובדים. נבינו למצור המינור והתרבות שיאפשר לתלמידים של בתי-ספר תיכוניים, תלמידי ניות י"א, לעבוד בקטיף ההדרים. החודש הם התחילו בכך. אנחנו רוצים להגיע ל-1500 בני נוצר שיעבדו בקטיף.

אין לנו ידיעות על פרסומים שונים המופיעים בעיתונות הצילו יש עובדים במקומות עבודה, מקבלי שכר אבל אינם מועסקים. מכל מקום, אפשר להניח בוודאות שאם יש כאלה שהם באמת מחוסרי עבודה בתקופה זו ואין להם משה להתקיים והם רוצים לעבוד - יש אפשרויות להעסיק אותם. אם אין עבודה מתאימה עבורם ואם הם צברו זכויות קשה להניח שהם יוותרו על קבלת התשלום של דמי אבטלה. אם שכרו של עובד כזה היה 3000 לירות, הוא זכאי לתשלום של 1920 לירות לחודש. קשה להניח שיש אנשים שאינם עובדים ואין להם משה להתקיים שלא ינצלו אפשרויות לעבודה או מימוש זכות שקיימת לגביהם.

נכון יש בעיה של אקדמאים - 1700 - 1800, שחלק מהם, ב-700, נמצאים במרכזי קליטה כדי לרכוש את השפה ועדיין אינם יכולים לקבל עבודה אם כי מחפשים להם מקומות עבודה שיוכלו לקבל אותם עם סיום הלימודים. יש כאלה המצויים בסניפים שלנו בחיפה, תל-אביב, באר-שבע וירושלים. לחלק מהם יש אפשרות למצוא עבודה אלא שהם נמצאים במקום שהעבודה בהם מחפשים אותה איננה באותו מקום. ברור שאם יש עבודה באחד מישובי הנגב אלא שהעורך בפוטנציה איננו רוצה ללכת לנגב, קשה יהיה לו למצוא עבודה. העבודות השונות בשדה החימיה, למשל, אינן מרוכזות בתל-אביב אלא בנגב ואלה שאינם רוצים ללכת לנגב עלולים לתשאר ללא עבודה. יש צורך בסודים בערי הפיתוח. בהרבה מערי הפיתוח המודרני הן חילויות. גם לאקדמאים יש מחפיק עבודה, אילו היו מוכנים ללכת למקומות בהם היא מצוייה, אבל הם מחפשים להשאר בערים הגדולות, בחיפה או בתל-אביב. נכון, יש גם עיסוקים שאינם מבוקשים, בעיקר במדעי הרוח והחברה.

ח. שמעוני:
 האם אתה מתכוון לומר שבעיירות הפיתוח אקדמאי יכול לקבל עבודה בשטח אקדמאי,

ובתל-אביב לא?

מ. פונטי:
 לבתי-ספר תיכוניים דרושים מורים אקדמאים.

ח. שמעוני:
 מורים, זה לא מקצוע אקדמאי.

מ. פונטי:
 יש עכשיו תנועה כלשהי של פליטה ממקומות מסויימים אבל המשק עדיין נמצא במצב שטפיגה של הנפלטת בעשית ללא מכאובים.

מאיזור אשקלון, לדוגמה, נפלטו ממקומות שונים ב-312 איש ונתה בקלטו ללא בעיות במקומות אחרים, הם שינו את העיסוק שלהם. יש עכשיו בעיה בדימונה ויש להניח שמסיבי דימונה יפלטו קרוב ל-70 איש, ואיננו מדבר על אלה שהגיעו לגיל זיקנה, אני מעריך שאפשר יהיה לקלוט אותם ללא קשיים. בדימונה יש ביקוש לעובדים, וחבר-הכנסת אמיר מכיר אותה. יש במקום טעל בלמים שהוא בראשית התפתחותו והוא זקוק לעובדים מכל הסוגים. תהיה בעיה בשלוחה של טיבי דימונה בנאר-שבע, כשכ-200 איש יצטרכו לצאת משטח. אם הם יפוטרו בשלבים הדי הביקוש הקיים יוכל לפתור את הבעיה.

ד. כוכבי:

יש בעיה של מזדקנים אשר נקלטו אחרונים ולפי הכלל המקובל גם נפלטים ראשונים. כאשר יש מחסור בכוח עבודה הם מתקבלים לעבודה, אבל בתקופה של מצוקה הם נפלטים ראשונים. נושא זה מחייב פעולות מיוחדות ואנחנו עדים לו כדי למצות ולהפעיל אפשרויות של הפנייה לעיסוקים קיימים, הסבה והכשרה במידת הצורך, אם במפעל ואם במרכז הכשרה ואפילו חושבים על יצירת אפשרויות זמניות לעבודה, בערי הפיתוח, כפי שציינן שר העבודה.

לפי מה שמסתמן ואם נסכם לעצמנו את הדברים, אני יכול לומר שלעת עתה אין מרגישים את התמורות אבל כמעט ברור שמשווא יקרה בחודשים הקרובים ואז המרווח לא יזוין רחב למדי. זה מחייב שיתוף פעולה של כל הגורמים ולא רק משרד העבודה אלא גם ההסתדרות, המעסיקים והמשרדים הממשלתיים השונים.

יש הערכות נוספת של מטה התעסוקה למקרה של אפשרויות חמורות יותר חלילה.

ה. שמעוני:

אני מודה על האינפורמציה שקיבלנו היום. אני מניח שהמגמה שלנו בדיון הזה איננה לצייר את המצב העכשווי אלא הדיון הזה מתקיים נוכח מדיניות יזומה, כפי שהיא נראית בהתבטאויות של שר האוצר וחוגי שר האוצר. מה אומר שר האוצר? במסמך אשר סימן את קווי המדיניות הכלכלית לשנת 1976 נאמר כמעט במפורש שתהיה אבטלה יזומה של 40 אלף נוספים על הבלתי מועסקים כיום, כלומר, מדובר על 80 - 85 אלף איש, אבל כאן יש הסתמכות על העבודה הקיימת של תעסוקת יתר. מכל מקום, אם התוצאה היא 40 אלף בלתי מועסקים נוספים, פירוש הדבר אבטלה מתוכננת. אם אין חשש לאבטלה, לשם מה יש צורך בהסבה? אני מניח שידוע למשרד העבודה שיש סכנה רצינית ההולכת ומתקרבת, סכנת אבטלה, וצריך להעריך לקראתה. השאלה שלי היא אם אמנם אנחנו צריכים לחשוש מפני אבטלה או לא? האם אמנם צפויה או לא צפויה אבטלה בשעור ניכר במהלך שנת 1976.

אני סבור שהרישומים הקיימים אינם משמעותיים. ניקח לדוגמה חברת בנייה כמו סולל בונה, אשר מעסיקה אלפי פועלים יציבים והיא תעסיק אותם אפילו לא תהיה תעסוקה מלאה בשנת 1976. השאלה אם היא תוכל להחזיק אותם. זאת אומרת, שיש מובטלים בפוטנציה אבל הם אינם רשומים.

אני מבין שמדובר בין היתר על אבטלה כתוצאה מירידה בהיקף התחלות הבנייה וההתחלות משנת 1974 עומדות לפני סיום, אבל בינתיים מועסקים בהן פועלים. יש גם חברות קטנות אשר העסיקו שוק שחור של עובדים ושלמו להם יתרה. צריך להיות משבר נפשי וחוסר עבודה תקופה ממושכת עד שמישהו יפנה לקבלת התשלום בגלל אבטלה. כאן אני מבקש לציין שאפילו בתשלומים שמשלם המוסד לביטוח לאומי, כאשר מדובר על מענקים שוטפים, יש שוליים של אחוזים ניכרים שאינם מקבלים את המענק, על אחת כמה וכמה נכון יהיה הדבר כאשר מדובר בתשלום בגלל אבטלה, מה גם שהמבחנים לקבלת התשלום הזה הם קשים ביותר ומייגעים ביותר. יתכן שאם חלילה תהיה אבטלה עמוקה וממושכת ואנשים יאכלו את חסכוניהם הם רק אז יפנו לבקש תשלום בגלל אבטלה. לכן אני אומר שאי אפשר לקחת את מספר המקבלים תשלומי אבטלה כאינדיקציה למספר המובטלים.

ו. דיציאן:

היתה לי הזדמנות, מעל במות שונות, לדבר ולהתריע על בעיית התעסוקה בבנין. במשך 40 השנים שאני בארץ נוכחתי לדעת שכל משבר, מתוכנן ובלתי מתוכנן, בבנין גודם לאבטלה המוגנת וכללית בכל המשק הישראלי, ובתקופה של טרום-מדינה - במשק של הישוב העברי בארץ. אמרתי דברים אלה בדיון על תקציב משרד העבודה, לפני שנה, ואני חוזר ואומר היום, כי משבר בבנין פירושו משבר בעשדות ענפים הקשורים בענף הבנייה. אם הדבר הזה עדיין איננו מתבטא כיום הוא עלול לבוא לידי ביטוי תוך חודשים מספר.

ל. ריזניץ:

העובדה שעדיין יש מחסור בפועלי בנין איננה אוסרת ולא כלום מפני שאם התחלות הבנייה יורדות להיקף של 60% בהשוואה לשנת 1975 יש בכך, בהכרח, בסופו של דבר, לצוא לידי ביטוי תוך תקופה מסויימת.

בגלל המחסור העצום בפועלי בנין מכל הסוגים היר גם בשנת 1974 וגם בשנת 1975 צמצומים בבנייה מסויימת כדי לשחרר פועלי בנין לבנייה שהיתה חיונית לצרכי העליה, עבודות פיתוח ועבודות בטחון.

במשך שלוש, ארבע, חמש שנים לא בנו במרכז תל-אביב ולא נתנו רשיונות לבנות משרדים ואני סבור שזו אחת הסיבות להתרוקנותם של איזורי מגורים מאוכלוסיה בשעה שהבנינים והדירות נעשים משרדים.

יש כיום דרישה, ואינני דן עכשיו אם היא מוצדקת או איננה מוצדקת, לבנייה של דירות מעל לגודל מסויים. בתקופה של מחסור בפועלי בנין ובשעה שהיה צורך להעסיק את הפועלים בבנייה לזוגות צעירים, עולים, מפוני שכונות עוני ובנייה ציבורית מסוג אחר היתה בהחלט הצדקה להגביל את בניית הדירות לגודל מסויים, אבל כאשר הבנייה הציבורית מהסוגים שהזכרתי יורדת ל-60%, אין כל הצדקה להגבלה בבנייה אחרת.

אני מסכים לכל ההגבלות של בניני פאר, מנייאונים או היכלות ספורט, שיש בהם בזבוז בתקופה של משבר כלכלי אבל אין צורך להמשיך ולצמצם את הבנייה באותה מתכונת שהיתה כשהיה מחסור עצום בפועלי בנין. קראתי, אינני יודע אם הדבר מדוייק, שגם שר העבודה הביע דעתו בעד צמצום מסויים, שצריך לצמצם את ההגבלות הקיימות בנוגע לסיווג התחלות הבנייה. אם ידיעה זו נכונה, יש לברך על כך ואני מציע לשר העבודה שיציל את מלוא השפעתו כדי שההגבלות האלה אמנם תצומצמה.

שנת 1975 לא הביאה לתוספת של כח אדם. לפי המאסימטיקה בלתי מאושרת הגיעו בשנת 1975 כ-20 אלף עולים אבל אומרים שבאותה שנה זה היה גם מספר היורדים ולפיכך נמצא שלמעשה לא היתה תוספת של כוח אדם לעבודה במשק. אם בכל-זאת נשאר מספרם של הבלתי מועסקים כפי שהיה, אני סבור שזה סימן דע למצב התעסוקה. אין ספק שיש לראות בכך ירידה בכוח הקליטה של המשק הישראלי.

המספרים שנתן מר כובבי הם צילום מדוייק של המספרים שהיכלנו לפני שנה, בשינויים קלי ערך ביותר. אם היו 400 מקבלי מענק אבטלה וכיום יש 600 זה אולי אינדיקטור מענין, אבל מכאן לדבר על אבטלה, זה עדיין רחוק.

אני סבור שהענין של אבטלה ויצירת אבטלה הוא תהליך פסיכולוגי. ככל שמרבית לדבר על אבטלה - זה גורם לאבטלה, ועל כן התדעתי לא פעם. אינני מבין מה הטעם בדיבורים, בכל אמצעי התקשורת, על הצורך באבטלה ועל הצגת הדבר כרצוי לטובת הכלכלי.

יש ממשלה שלה אחריות קולקטיבית. העובדים הבכירים במשרדי הממשלה חייבים להבין שלא עליהם לנהל את הפוליטיקה ואם לפני משבר מופיע כאן שר האוצר ואומר שהוא רוצה לעשות הכל כדי שלא יהיו מובטלים, אפילו לא מובטל אחד, ומצד שני בא אחד היועצים הבכירים שלו ומנגב בקול דם ל-80 אלף מובטלים, אינני יודע מי אחראי ומי איננו אחראי.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו: שר האוצר.

ל. דיציאן:
שר האוצר באופן פרלמנטרי. אבל אולי הגיע הזמן שלא רק השרים יתרגלו לכך אלא גם העובדים הבכירים, שהדברת היא אסון למדינה.

א. לבנבראון:
אני מדברים שבעיית האנטלה איננה רק בעיה של המשרד, אלא היא קשורה עם דברים אחרים ובמיוחד המדיניות הכלכלית של הממשלה. במסגרת המדיניות הזאת של הממשלה נראה לי שיהיה קשה מאד למצוא פתרון.

חבר-הכנסת דיציאן, בעיית האנטלה איננה נובעת מזה שמדברים, היא איננה נובעת מדברת. אם יש תקציב שנאמר בו סכום כזה וכזה יהיה למשרד העבודה וסכום כזה יעמוד לרשות משרד השיכון - זה הקובע. קובעת המדיניות הכלכלית של המשרדים האלה. אם יש מגמה מכוונת וברורה שטוב למשק אם יש קצת חוסר עבודה, כיצד ניתן לפתור את בעייתם של מחוטרי העבודה? המדיניות של הממשלה מכוונת ליצירת חוסר עבודה. וכאמור, במסגרת של מדיניות כזו קשה למצוא פתרון.

בכל-זאת, מה לדעתי צריך משרד העבודה לנסות לעשות. טרבים לדבר על הסבה מקצועית. אני סבור שזה לא פתרון. ניקח לדוגמה דברים קונקרטיים. מדברים על סגירת המכרות בתמנע. אינני יודע איזו הסבה מקצועית אפשר לתת לעובד מכרה. אין בכך כדי לפתור את הבעיה של המחטור בעובדים בבתי-מלון כגון: מלצרים, טבחיים וכו'. אני במין את קריאתו של שר העבודה: הביאו מועמדים להסבה. קשה לי להאמין שפועל בנין, שעסק בעבודות בנין במשך עשרים שנים אפשר לעשות לו הסבה מקצועית לאלקטרוניקה.

אני חושש שלא נבדקה מספיק האפשרות של עתיד תמנע. אני שומע שפועלי תמנע מבקשים להקים קואופרטיב אלא שלא מאפשרים להם. אם העובדים סבורים שיש סיכוי, אני חושב שמשרד העבודה צריך לדאוג בכיוון של שמירה על מקומות עבודה כאלה. ברור שצריך להיות תאום עם יתר המשרדים.

מדובר על 3000 פועלים הדרושים למפעלי המתכת. אנשים אינם פונים לשם בגלל שכר העבודה הירוד. יש צורך לקבוע שכר מינימאלי שיוכל למשוך פועלים.

אני סבור שצריך לשים את הדגש על הכשרה מקצועית.

שמענו כאן משהו על עובדים מחוץ-לארץ. האם אפשר להבטיח בארץ פועלים כאלה? שמעת שהמנכ"ל של נתיבי נפט מרוצה מהצוות הקצרי העוסק בקידוחים. לנו יש עובדים שעבדו בנתיבי נפט, מדוע מעסיקים קצרים?

שר-העבודה מ. ברעם:
אזכה אותך בפרס אם תביא אלי פועל אחד שעבד בנתיבי נפט, שאיננו מועסק.

מר כוכבי:
מדובר במכונה לקידוח עד לעומק של 7 ק"מ. מכונה כזו מוכרחים לנצל בשלוש משמרות במשך 24 שעות ביממה. הכוונה היא שבכל צוות אשר מעסיק 12 אנשים יהיו 6 מומחים ועל-ידם 6 שילמדו את המלאכה.

א. לבנבראון:
אינני מתעלם מן הצורך שאולי יש תקופות בהן יש צורך בהעסקת מומחים אבל אני סבור שאסור להביא מומחים מחוץ-לארץ כשלנו יש מומחים. מכל מקום, אם יש כוונה להמשיך בקידוחים, ואני מקווה שכן, צריך להכין צוותים מקומיים.

א. לביטוח

אני סבור שמשרד העבודה צריך לדאוג להסכמי עבודה ולשכר עבודה ולתנאים שימשכו אנשים למקצוע מפני שהם ידעו שהם יכולים להתקיים מסנו. משרד העבודה צריך לדאוג למדיניות שלא תגרום לאבטלה יזומה ואז, עם כל המדיניות האחרות שיש למשרד העבוד, אפשר יהיה להתגבר במידת מה.

לא אתעכב על הבעיה של המועסקים מן השטחים אבל ברור שבמקרה של אבטלה הם יהיו הראשונים לפיטורין. יחד עם זאת בענין לציין שדווקא בין המעסיקים יש המתנגדים בענין זה. מכל מקום, אני מניח שדעתך בקשר לשטחים בכלל ידועה ואני בעד זה שלא נצטרך להתעסק כלל עם המועלים מהשטחים. לדעתי, הכל קשור במדיניותה של הממשלה.

ד. לוי

התחזית שהציג לפנינו שר העבודה אמינה עלי. הנסיון הוכיח שכאשר הכל דיברו על אבטלה והוא היה רגוע - הצדק היה אתו. אני מבין שאין הוא חש כיום אותה הרגשה כאשר מדובר על הצפוי בשנה הבאה. החשש מפני אבטלה מדייק את כולנו מעבר לחילוקי דעות שבין קואליציה ואופוזיציה. עלינו לתת דעתנו לבעיה זו, כי אבטלה, ביחוד אבטלה מתוכננת עלולה להרוס כל מה שעשינו כדי לתקן עיוותים חברתיים.

אני סבור שמה שקרה בתמנע הוא סימפטום של התמודדות עם הבעיה. אני מניח שהמסבר אשר נפל על תמנע לא בא כרעם ביום בהיר אלא צפו אותו לפני שנתיים או שלוש ולכן נשאלת השאלה מה היתה הערכות כדי לקדם את המסבר. על רקע מה שקרה אנחנו צריכים להעריך בשטחים נוספים, כדי שלא נעמוד לפתע בפני מציאות דומה. הדברים האלה אמורים ביחוד לגבי איזורים רגישים.

עמידות הפיתוח, לדוגמה, מבוססות בדרך-כלל מבחינה חברתית-כלכלית על מפעל אחד גדול. יתכן שבזמנים שעברו היתה במפעל כזה ישועה לאותן עמידות פיתוח אבל במשך השנים, בתקופת השפע, אנשים התחילו להתפנק ואילו היום מורגשת הדאגה והחרדה כמעט בכל משפחה בעדי הפיתוח מחשש שמא יפקוד אותה המסבר. השאלה היא כיצד אנחנו בערכים לעתיד כזה אם חלילה יבוא. נדמה לי שעל אף כל החששות והדאגות והתחזיות אנחנו ממשיכים בשגרה כאילו שום דבר לא עלול לקרות, ואין הערכות מספקת. אני מבקש לדעת אם וכיצד ערוך משרד העבודה. אני יודע שהדבר איננו תלוי רק בו אבל הוא יהיה הראשון שעליו יופנו החיציים במקרה של מסבר. האם הוא ערוך, ביחוד כאשר מדובר על ענפים אשר עלולים להיפגע, כדי לקדם את המסבר שהלואי ולא יבוא והאם יש תכניות מה המסק צריך לייצר לקראת העשור הבא. אני מבקש גם לשמוע אם יש תחזית איזה ענפים עלולים להיפגע.

אהיה מאושר אם המכשיר של ביטוח מפני אבטלה יעמוד במבחן כאשר מדובר על תחזית של 70 - 80 אלף כאשר ההוצאה לחודש תהיה בין 100 ל-150 מיליון לירות.

ומה התכניות בקשר לביידות? אנחנו מדברים לדבר על ביידות אבל עד כה לא ראיתי תכנית מסשית והערכות מסשית לביצוע ביידות.

אשר להכשרה מקצועית. נדמה לי שיש נסיגה רצינית מאד בשטח זה לעומת מה שהיה לפני 10 - 25 שנים אפילו בקשר להכשרת בני זוער, מה יש בידינו להציע להם? יש נסיגה מספרית של אלה הפונים להכשרה מקצועית והסיבות לכך שונות, בין היתר גם העלאה שכר הלימוד בבתי-הספר המקצועיים.

י. ז'א. אמיר

אין ספק שבעיית האבטלה קשה מאד בכל חברה וביחוד כאשר מדובר במדינה כשלנו שצריכה לקלוט עליה והעומדת בפני גלים מדייקים של ירידה של בניה.

י.צ. אמיר:
 על אף הסצנ הכלכלי הקשה שבו אנחנו נתונים
 נשאלת השאלה האם מותר לנו, מהבחינה
 הלאומית, לעשות צעד כלשהו העלול לגרום לכך שהאבטלה תתגבר עלינו חלילה
 בטקום שאנחנו נתגבר עליה.

אני מקבל את הדעה הדרווחת, שלא קיים
 בישראל איש, מכל שכבה שהיא, אשר מכוון לאבטלה, אם כי יתכן שכוחות
 משקיים קיימים גורמים לאבטלה.

אני מודאג בעיקר מהחשש שעובדי הייצור
 יהיו הראשונים שיפלטו ממקומות העבודה, ולצערי יש לכך סימנים במקומות
 שונים בארץ. הזכירו את תמנע, סיני דימונה, טקסטיל באר-שבע, פועלי בנין
 וכו'. יחד עם זאת, במקום שיש תקציבים - יש בטחון לתעסוקה. אני שומע,
 לדוגמה, שבשנה שחלפה נקלטו במשרדי הממשלה כ-2000 - 3000 עובדים חדשים.
 אני שואל: האם הדיבורים הרמים להחזיק בפועלי הייצור ולשכנע אותם לעבוד
 במסגרות כדי לנצל את הציוד הרב והיקר שיש במפעלים תואמים מציאות של
 הגדלת כוחם של עובדי השירותים. אני אומר מראש שאני מעריך מאד עבודה
 בשירותים חיוניים לתפקודה של חברה וכוונה למורים, רופאים, אחיות,
 עובדי שירותים הקשורים בייצור ובייצוא ולא אליהם אני מתכוון כשאני
 מדבר על עובדי שירותים. כוונתי לעובדי מינהל, אבל לא לכולם. מכל מקום,
 כאשר מדברים על חזוקם של פועלי הייצור מצד אחד וצמצום מספרם של עובדי
 השירותים, זו צריכה להיות מגמה שגם תראה ולא רק תישמע. אני חושש שבשטח
 זה המטאפיזטיקה והמספרים המתפרסמים הם אמינים, אם כי לא בכל מקרה
 אני מאמין בסטאטיסטיקה.

מדאיג אותי המחסור בבעלי מקצוע במשק.
 בוגר בית-ספר מקצועי, הנמצא במסגרת בית-הספר במשך ארבע שנים, זקוק
 ל-10 - 20 שנות ותק כדי שיהיה אמנם בעל מקצוע טוב, וכאלה חסרים לנו.
 צריך לסגור שממביב לבעל מקצוע טוב, ואני מדבר עכשיו כמנהל מסגדיה לשעבר,
 מעסיק סביבו לא רק 10 עובדים אלא לפעמים הרבה יותר, אפילו 100 עובדים.
 הבעיה העומדת לפנינו היא כיצד יוצרים את בעלי המקצוע האלה. ברור שקודם
 כל יש צורך בתשתית הולמת ומתאימה - בתי-ספר מקצועיים אבל לא כאלה
 שהתלמידים בהם לומדים באמצעות בצירה או מחרטה ישנה משנות החמישים.
 אני מתייחס לציור הקיים בבתי-הספר המקצועיים.

אני בוגר "אודט" משנים 1947 - 1951.
 אני זוכר ויודע איזה ציור מצוייד עמד לרשותנו אז, אני זוכר את המכשירים
 הטובים, את המחרטות, את הציוד לשרטוט טכני, אני זוכר את הסורים שגדמו
 לכך שהיה זה תענוג לבוא לבית-הספר, מורי הפיסיקה והמתמטיקה. ערכנו סיום
 באשדוד וחשכו עיני כשראיתי את הציוד בבית-הספר המקצועי. אפילו שוליות
 אינם יכולים לעבוד בנצירות מקולקלות כפי שראינו בבית-הספר. התלמידים
 המבקשים להיות בעלי מקצוע צריכים שיקנו להם בבית-הספר יחס נאות למכונה,
 אלא שאין להם מכונות מתאימות. דבר זה נכון גם לבני בתי-ספר מקיפים,
 ואני אחראי על שלושה מהם בדימונה. אין תקציב ואשליה לחשוב שהתלמידים
 אמנם רוכשים ולומדים מקצוע. אין ציוד מתאים. הג'וינט שלח בזמנו ציוד
 רב יותר משנותנת מדינת ישראל לילדיה. יתכן שבתכנון יש ציוד נפלא, אבל
 לא במציאות. אני סבור שהנושא הזה צריך להיות בעדיפות עליונה של כל
 הגורמים כדי להחזיר למקצוע את כבודו.

ועוד נקודה שאני מבקש להדגיש אותה:
 היכן יקלטו החיילים המשתחררים מידי שנה בשנה? האם ידוע לאן הם פונים?
 האם הם פונים לייצור? האם הם מתחילים לעסוק בספקולציה או שפונים לשירותים
 ואולי אפילו לרחוב או לחוץ-לארץ?

מר כץ: 60% מן הגברים אשר הצטרפו לכוח העבודה
 במשך חמש השנים האחרונות פנו לייצור.

י.ז. אמיר:

אני מבקש שיינתן לכך פרסום.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מר כץ מדבר על 60% מכוח העבודה ולא על 60% של החיילים המשתחררים.

י.ז. אמיר:

כשהייתי לאחרונה בצרפת נזדמן לי, כבוגר אורט לבקר שם בבית-ספר של אורט. בצרפת יש חוק בדבר הכשרה מקצועית הקובע שכל אזרח בכל גיל יכול להדגש כדי ללמוד בקורס מסויים ולקבל משכורת. יש האומרים שאדם אוהב את המקצוע שהוא עוסק בו אם הוא מחליף אותו כשלוש פעמים בחייו. מדוע שמשרד העבודה לא ישקול חקיקה דומה אשר תקבע תשלום של אחוז מסויים למטרה כזו שהיא למעשה הסבה מקצועית?

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

החוק מחייב את המעסיקים להפריש 2% - 5%.

י.ז. אמיר:

אני מדבר על הפרשה של אחוז מסויים מכלל השכר במשק.

ביקשתי לקבל את החוק הנדון. אני מתכוון

לחדגם אותו ואולי אגיש בנושא זה הצעת חוק פרטית.

שר האוצר דיבר על תכנית להסבה מקצועית של 300 מעובדי תמנע. הסבה לאיזה מקצוע? רובם מומחים להפעלת ציוד. כמד איזו הסבה תינתן להם? האם מדהבר על הסבה מקצועית שבה יוכלו לעסוק באילת או שמדובר על כך שהם יועסקו מחוץ לאילת?

שר-העבודה מ. ברעם:

בתמנע יש 129 כורים ועליהם יש נודעתנו לשמור מכל טעמו להחלטה בדבר הפעלה מחודשת של

התפעל.

אמרת שמוך חקלאי יורד לאילת ונפגש שם עם אנשי משרד המסחר והתעשייה כדי לברר את האפשרויות השונות. בין היתר מדובר גם על הקמת מפעל, של התעשייה האווירית, לעיבוד שבבי. אין כל בטיה לסידורם של פועלי תמנע בעבודה. אנחנו יכולים לסדר את כולם בעבודה. הן יום.

נוסף ל-129 הכורים יש בתמנע 74 מסגרים,

77 תכונאים וכידוע סחפשים בארץ מכונאים בצרות. הבעיה היא בעיה של אילת ולא של הפועלים בתמנע. נוסף לאלה יש בתמנע 45 תכונאים והנדסאים.

יש הצעה להכשיר 300 עובדים לעיבוד שבבי.

כאמור, מר חקלאי יושב באילת, הוא יראה את האנשים וישוחח אתם. מדובר על הסבה מקצועית במסגרת של פנימיה.

י.ז. אמיר:

מאחר שאני מכיר את המאטריה אני מציע למשרד העבודה ולשר העבודה להכנס לנושא של תמנע בכפפות של משי. אני יודע מה הם חושבים וכיצד הם מגיעים לתופעות שונות. לדעתי, אי-אפשר לדבר על פתרון כולל אלא צריך לבדוק כל מקרה במפורד. אני רוצה לקוות שהטיפול האינדיבידואלי אולי יעזור.

שר-העבודה מ. ברעם:

אתה צודק.

י.ז. אמיר:

אני מודאג גם מהחשש לפליטה אפשרית, בעיקר באיזורי הפיתוח, של פועלי הבניין הקבועים, בעיקר בסולל בונה. מדובר על עובדים העובדים בשטח זה במשך 20 שנים, התבגרו ורכשו זכויות אבל אין להם פנסיה תקציבית ואחרי 20 שנים, לאחר שעברו את גיל ה-40 הם זכאים לפנסיה נמוכה. לדעתי, אין אנחנו יכולים לדבר רק על מציאת תעסוקה אחרת וצריך להביא בחשבון גם את המומנט של קשר למקום עבודה במשך שתי עשרות שנים כעובד קבוע ויציב.

י. ז' . אמיר:

עלינו להמנע מיצירת בהלה מפני אבטלה.
בישיבה של מזכירות פועלי דימונה,

שהתקיימה ביום ראשון שחלף, הייתי מודאג מפעולות שונות שהוצעו בגלל
בהלה זו. הוצע אז לסגור ולחסום את הכביש כדי שפועלי סדום לא יוכלו
לנסוע וכדי שפועלי כור לא יוכלו לנסוע. יש צורך בהסברה כדי להסביר
לציבור מה המצב.

לדעתי, אין סיבה לפיטורין של פועלים
קבועים ממפעל שממשיך לייצר ולעבוד. אם יש צמצומים, הם צריכים להתחלק
בין העובדים, במקרה כזה אפשר להחליט על שנוע עבודה מקוצר. מכל מקום,
ההכרח בצמצומים חייב להיות מוטל על שכבה רחבה ככל האפשר.

אני סבור שהדיון היום חשוב ביותר וצריך
שהיה לו גם ביטוי מחוץ לוועדה.

הי"ד ש. ארבל-אלמוזלינו:

פניתי אל שר העבודה כדי שנקיים בוועדה
דיון על מגמות התקציב והעדיפויות שבו.
מכיוון שהתקציב טרם הונח על שולחן הכנסת ביקשתי משר העבודה שנדון על
המגמות אשר ידריכו את משרד העבודה בשעה שיבוא לחלק את התקציב לסעיפיו.

צדק חבר-הכנסת דוד לוי, שאין איש מאתנו
הרוצה באבטלה.

אני חוששת שבשנים האחרונות התרחקנו
מן המבטא לעצמאות כלכלית. יתכן שאם המציאות לא היתה משתנה, היינו
ממשיכים ללכת בדרך שהלכנו בה עד כה, כי היא אולי הקלה ביותר אבל
הגיע הזמן שאנחנו נאלצים להעזר ולברוק את הכלים. נאמנים עלי דבריהם
של שר העבודה ושל שר האוצר שהם יעשו למניעת אבטלה. ובכל זאת, מה היא
התחזית של משרד העבודה, מה מימדי האבטלה שעלולה להיות? אני מבקשת לשמוע
על כך מהשר המופקר על כוח האדם במסק. מה ההערכה של משרד העבודה על
מימדי האבטלה, באילו ענפים היא עלולה לפגוע ומה ההערכות לקראת מצב
זה, היכן יקלט כוח האדם שיפלט? אני סבור שלשאלות אלה נצטרך לייחד
ישיבה מיוחדת.

מדאיגה אותי השאלה מה יהיה בקרב הנוער,
בקרב בני הנוער שאינם לומדים, מה יהיה דינם של הנערים אשר יפלטו
ממקומות העבודה. אנחנו לא מעוניינים שנערים אלה יקבלו מענקי אבטלה,
אבל צריך לדאוג שתימצא להם מסגרת, לימודית או אחרת, כדי שלא יסתובבו
ברחובות בחוסר מעש.

בעקבות הביקור שלנו באשדוד כתבתי לשר
העבודה. ההתרשמות שלנו מן הביקור ההוא היתה עגומה ביותר. ביקרנו בבית-
הספר במקום, בניין יפה ונוח ואילו הציור עלוב ביותר, ציור שלא יכולנו
לתארן אפילו בחלומות השחורים שלנו. הנערים האלה הם למעשה העתודה שלנו
לתעשייה, אלה הם פועלי הייצור למחר, אולי יותר מהתלמידים בבתי-הספר
המקצועיים, שבהם הציור טוב ומשוכלל ללא כל השוואה. מדוע נגרום עוול
וקיפוח לחניכים אלה שהגודל התאכזר אליהם ואין הם יכולים ללמוד אלא
באלצים להכשיר עצמם, בדרך הקשה יותר, להיות הפועלים של המחר. כיצד
ייתכן שלא יעמוד לרשותם הציור הראוי והמתאים ללימודיהם. אני רוצה שיובן
שאיין בדברי אלה כדי לומר שאין בתי-ספר טובים לחניכים. אין ספק שדסת
הלימודים טובה אבל הנוער הזה זקוק ליתר השקעה וליתר תשומת לב, החברה
חייבת לו כי כבר בגיל צעיר תורמים הנערים האלה למשק ולחברה בשעה שאחרים
עדיין מקבלים. הקריאה והזעקה שלנו בנושא זה צריכה לבוא לידי ביטוי
בתקציב של השנה הבאה לגבי החניכות וההכשרה המקצועית לנערים האלה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

לדעתי, לא היה ויטות ולא היתה הכוונה ללימוד מקצוע הדרוש למשק אלא היתה כאן סטיכיה ללא כל התחשבות בצרכים והגענו לעודף בעלי מקצוע בענפים מסויימים ולמחסור בכוחות מקצועיים בענפים אחרים. יכול להיות שהחודשים הקרובים יהיה בהם כדי לזעזע ואולי נוכל לכוון את הדברים בהתאם לצרכי המשק.

אין ספק שמשרד העבודה צריך להיות עד להתפתחויות בחודשים הקרובים ועליו להיות ערוך לעתיד להתרחש. כמי שמכיר את משרד העבודה אני יכולה לומר שזה אחד המשרדים שיכול להתגאות ולהתברך בעובדיו שהוכיחו את עצמם בתקופות קשות וידעו לעמוד בהן. לכן השתוממתי שבכל מה שהתרחש בנוגע לתמנע לא הרגשנו את פעילותו של משרד העבודה. משרד העבודה צריך להיות שותף בהכוונתם של הדברים בכל מה שנוגע לבעיית כוח העבודה המשק ביחוד כאשר מדובר על פיטורין.

שר-העבודה מ. ברעם:

אני מציע שתקבעו המשך לישיבה זו, בהקדם, ומר גוראל יפתח בסקירה ומר כץ ימסור

גם הוא יתר פרטים.

כפי שאמרת בראשית דברי, מצב התעסוקה או חוסר התעסוקה במשק תלוי בגורמים שונים. אם הייצוא ירד - עלולה להיות אבטלה מפני שלא יהיה כסף לרכישת חומרי גלם לייצור ולא תהיה עבודה. משק מודרני איננו יכול לקיים תעסוקה מלאה ללא ייצוא. להולנד, למשל, יש מאזן חיובי, הם מייצאים 50% מן התפוקה שלהם ואף על פי כן הם סובלים ממצב של חוסר עבודה בשיעור של 5% - 6%.

כפי שאמרת, במרכז הארץ, במקרה של חוסר עבודה, נשתמש במכשיר ש. תשלומים בגלל אבטלה ולעומת זאת אנחנו מתחייבים לקיום תעסוקה בעיירות הפיתוח בכל דרך שנמצא לנכון.

נעשה כדי לשמור על הגוף של 40 - 50 אלף פועלי בנין ישראלים. אינני יכול להתחייב שסולל בונה יקבל עבודה אם לא יסתבל לצרכי המשק. הוא צריך להתייעל, כי לתת על-חשבון הגביר אפשר לתת לכולם ולא רק לסולל בונה.

אם תקבלו את הצעתי להמשך הבירור הזה, אני מציע שתשמעו ספי האחדאים במשרד העבודה פרטים על ההכשרה המקצועית.

אשר למשוחרדי צה"ל: באנו בדברים עם ראש אכ"א. יש ועדה משותפת לצבא ולמשרד העבודה כדי שנוע מה כוח העבודה בפוטנציה על-מנת שנוכל לקבוע סדרי עדיפויות בהתאם לצרכים. לדעתי, טוב תעשו אם תבקרו במוסדות שלנו העוסקים במתן הכשרה מקצועית. אני מקווה שנוכל להיפגש עם חיילים העומדים לפני שחרורם על מנת לכוון אותם.

לחבר-הכנסת אמיר: הצרות שיש לצרפת עם בני הדור הצעיר הן קשות, והצרות שלנו עם אברג'יל הן זהב בהשוואה למצב בצרפת.

השכר במפעלי הייצור איננו נופל מזה שבשירותים. הבעיה הם התנאים הסוציאליים, ואנחנו פועלים בכיוון זה. צריך להביא בחשבון גם את ההרגלים של העם היהודי. אני זוכר, למשל, איזה מקצועות יעדה לי אמי ז"ל, שמתה עלי בהיותי בן שמונה, לא היו אלה מקצועות פועליים. כן אם יהודיה רוצה שבנה יהיה אינטליגנט ואם לא אקדמאי - לפחות חצי-אקדמאי.

כשאני מדבר על פועלים מן השטחים זה
בעיקר מפני שאני מעוניין שהישראלים ימצאו

תודה לשר העבודה ולעובדי משרד העבודה.

שר-העבודה מ. ברעם:

לעצמם מקומות עבודה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.